

Danish University Colleges

Frontløberne og skole-hjem samarbejdet

Gaarsmand, Solveig

Publication date:
2014

Document Version
Peer-review version

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (APA):
Gaarsmand, S. (2014). Frontløberne og skole-hjem samarbejdet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Frontløberne og skole-hjem samarbejdet

Solveig Gaarsmand, cand.mag., fhv. konsulent ved Skole og Forældre

Mål og dilemmaer

"Forældre som ressource"ⁱ havde som overordnet mål, at forældrene skulle inddrages som en ressource i deres barns læreprocesser. Blandt succeskriterierne for, om målet med projektet blev nået, var at skolen arbejdede med netværksdannelse mellem skole og forældre, og at skolebestyrelsen skulle udarbejde skole-hjem samarbejdsprincipper, der var i overensstemmelse med målet for "Forældre som ressource"ⁱⁱ: at forældre blev involveret i deres barns læreproces i et handlingsorienteret samarbejde, der byggede på et ressourcesyn i forhold til forældrene. Omdrejningspunktet for min artikel er udviklingsarbejdet omkring netværksdannelse og principper for skole-hjem samarbejdet.

Første fase i "Forældre som ressource" var, at lærere, der var udpeget til at deltage som projektlærere, frontløbere, skulle gøre sig erfaringer med skole-hjem samarbejde i form af aktioner, der kunne give forældrene indsigt i skolens projekt og bidrage til forældrenes forståelse for, hvad og hvordan deres barn lærer, og hvordan de kunne støtte deres barn i læringsprocessen. Som eksempler kan nævnes projektlærernes *skumringscafé*, hvor forældrene blev inviteret til "fyraftensmøde" for sammen med børnene at afprøve aktiviteter fra fagene dansk og matematik, *hemmelig lektie*, en opgave eleverne fik med hjem i en lukket kuvert op til weekenden, som forældrene skulle hjælpe med at løse, og "*et billede, din familie er glad for*", hvor børnene sammen med forældrene skulle finde et billede og fortælle familiens historie om billedet afsluttende med en udstilling for forældrene.

Næste fase var at få videndelt og udbredt kendskabet til aktionerne og eventuelt få udviklet flere, så skolen kunne stå med et inspirationskatalog efter projektets udløb. Der blev truffet aftaleⁱⁱ mellem ledelsen og projektgruppe for "Forældre som ressource" om, hvordan projektlærernes erfaringer kunne udnyttes i skole-hjem samarbejdet fremadrettet. Alle skolens lærere skulle introduceres til deres ansvar i forhold til "Forældre som ressource", som var "*at lave mindst en aktion, hvor forældre inddrages i elevernes læring*". Denne aktion skulle "*beskrives, have målsætning, gennemføres og evalueres*". Lærerne skulle anvende et skemaⁱⁱⁱ, som var udarbejdet til formålet. Det særlige ved skemaet var, at lærerne skulle beskrive, hvordan forældrene kunne støtte deres barns læreprocesser i forhold til den aktion, læreren havde planlagt. På den måde blev forældrene aktiveret som en ressource i forhold til deres barns læring, samtidigt med at de fik indsigt i, hvad og hvordan lærerne underviste. Aktionen blev således udmøntet som et samarbejde om barnet, der byggede på faglighed, anerkendelse og ressourcesyn.

Aftalen om aktioner var et delmål i retning af at nå slutmålet for skolebestyrelsens rolle i "Forældre som ressource": at skolens principper skulle lægge op til et skole-hjem samarbejde, hvor forældrene var involveret i deres barns læringsproces med fokus på faglighed, dialog og ressourcesyn.

Skolebestyrelsen og skolens ledelse skulle stå for 3. fase i projektet: udarbejdelsen af principperne. De havde ved projektets start et ønske om at "*få styr på principperne*" – dvs. et check af de gamle principper,

en revidering, en synliggørelse og en implementering af de nye principper, så de matchede det skole-hjem samarbejde, skolen ønskede i overensstemmelse med formålet for "Forældre som ressource". De nye principper skulle være resultatet af en proces mellem alle parter – en proces, der inddrog erfaringerne fra de lærere og forældre, der var med i "Forældre som ressource".

Målet var klart, men der var dilemmaer undervejs: det var svært at få det ind i hverdagen, hvor der var travlt med besparelser og inklusion på samme tid, så projektet let blev skubbet i baggrunden for det daglige arbejde. Samtidigt med at lærerne og ledelsen havde travlt, var der også en skolebestyrelse, der var hårdt spændt for arbejdsmæssigt.

Selv om det ambitiøse mål måske ikke blev helt nået, så var viljen til stede og arbejdet godt begyndt. Bottom-up fasen var sat i gang med aktionerne via projektlærerne og ledelsens tydelige udmelding om, at alle lærere skulle implementere mindst en aktion i deres skole-hjem samarbejde. Top-down processen, hvor skolens bestyrelse og ledelse gennem principper og værdisæt gør det til en tvungen opgave at implementere et involverende skole-hjem samarbejde, blev ikke nået helt. I det følgende vil jeg beskæftige mig med nogle delasppekter, der kan belyse, hvorfor udviklingsprocessen alligevel må siges at have bidraget positivt til skole-hjem samarbejdet i forhold til målsætningen for "Forældre som ressource".

Netværksdannelse

Som nævnt var netværksdannelse et delmål i relationen mellem skole og forældre i projekt "Forældre som ressource" ud fra en betragtning om, at det giver basis for videndeling, synliggørelse og ejerforhold. Ledelsens *morgencafé møder* var et eksempel på netværksdannelse mellem skole og forældre i indskoling og blandt forældrene indbyrdes, som havde stor betydning for forældrenes følelse af at blive anerkendt og set samtidigt med, at det gav skolens ledelse stor indsigt i, hvad forældrene havde brug for fra skolens side.

På et tidspunkt arbejdede projektgruppen med planer om at etablere *netværk i udskoling*, fordi det var tydeligt både gennem interviews med forældre og gennem lærernes erfaringer, at forældresamarbejdet "fadede ud" i takt med elevernes alder, hvilket blev betragtet som et problem, både fordi eleverne skulle vælge ungdomsuddannelse, og fordi nogle forældre var vant til et tæt skole-hjem samarbejde på mellemtrinnet og derfor var frustrerede over, at samarbejdet ikke fortsatte op i udskoling. Set i et større perspektiv gav det mening med fokus på skole-hjem i udskoling, fordi der både kommunalt og nationalt var fokus på overgangen til ungdomsuddannelsen. Selv om skolen havde et ønske om at inddrage de unges og forældrenes perspektiv på ungdomsuddannelserne yderligere, lod det sig af tidsmæssige grunde ikke gøre at fuldføre planerne om netværksgrupper for forældre til unge i udskoling. Planerne var bl.a. at etablere en møderække og besøg på ungdomsuddannelser og virksomheder.

Som mulig opstart af netværk blev der afholdt to møder i projektet med forældre, der havde henholdsvis arabisk og vietnamesisk baggrund. Hensigten med *sproggruppemøderne* var dels at høre forældrenes mening om skole-hjem samarbejdet, dels at afdække behovet for netværksgrupper blandt dem. Deres mening om skolen var, at de ønskede mere disciplin og vægt på faglighed og lektielæsning, fordi lektielæsningen var deres indgang til at følge med i, hvad deres børn arbejdede med på skolen. Forældrene prioriterede skole-hjem samtalerne højt, fordi det gav dem mulighed for at høre, hvordan det gik med deres eget barn. Forældrene gav udtryk for, at de gerne ville deltage i netværksgrupper. Skolens lederrepræsentant gav over for forældrene udtryk for, at møderne havde givet stof til eftertanke, og at der

fremadrettet ville blive lyttet mere til forældrene. Det blev aftalt at afholde 3-4 dialogmøder årligt, hvor de kunne tale med skolen om, hvordan de oplever deres børns skolegang, og hvilke ønsker de har. Møderne med forældrene gjorde det klart, at forældrene var meget motiverede for at bakke op om deres barns skolegang, men følte sig magtesløse i forhold til, hvordan de kunne gøre det bortset fra, at de ville være sikre på, at deres barn "lavede lektier".

Netværksdannelse kan være en vigtig del af skole-hjem samarbejdet, fordi forældrene derigennem udvikler ejerskab til skolen og en forståelse for skolens projekt. I netværkene kan der foregå videndeling og diskussioner om skolen, som giver forældrene indsigt i skolens kultur. Derved kvalificeres de til at deltage i den demokratiske proces om skolen og føler, at de har medindflydelse. De opnår vigtig viden og selvværd, som de kan bruge til at støtte deres barns læreprocesser. Skolen vil kunne bruge netværk ikke kun til information, men også til dialog med forældrene om undervisningen.

Status på skole-hjem samarbejdet

Skole-hjem samarbejdet har stor betydning for, hvordan forældre bliver involveret i deres børns læringsproces. Rammen om skole-hjem samarbejdet er skolebestyrelsens principper. Det er lovpligtigt for enhver bestyrelse at vedtage principper for skole-hjem samarbejdet. Implementeringen af principperne har skolens ledelse og den enkelte lærer ansvaret for.

Skole-hjem samarbejde handler imidlertid om mere end det, der står i principperne. Det kan være en leder, der har skabt nogle traditioner, eller en lærer, der har gode erfaringer med et højt informationsniveau eller hjemmebesøg, selv om der ikke står noget om disse tiltag i principper og handleplan for skole-hjem samarbejdet. I virkeligheden er der altså tale om såvel et formelt beskrevet samarbejde som et uformelt. Det bliver et samarbejde, der er baseret på erfaringer og traditioner.

Som et led i projektet afdækkede "Forældre som ressource" status på skole-hjem samarbejde gennem interviews med forældre, medarbejdere og ledelse. Det var tydeligt, at det var det ubeskrevne, uformelle, traditionsbunde samarbejde, der var fremherskende. Hverken forældre eller lærere gik særlig meget op i, hvad der stod i principperne. Undersøgelsen viste også, at der generelt var tilfredshed med skole-hjem samarbejdet, bortset fra at nogle forældre undrede sig eller var frustrerede over, hvor forskelligt skole-hjem samarbejdet udmøntedes i de forskellige klasser.

I praksis blev skole-hjem samarbejde udøvet med et par skole-hjem samtaler og nogle forældremøder om året uden særlige refleksioner over målet med møderne. De blev afholdt, fordi alle parter havde en forventning om, at "sådan var det". Ud over det traditionelle skole-hjem samarbejde arbejdede mange lærere med ugeplaner, hvilket både forældre og lærere var meget tilfredse med. Også ledelsens morgencafé var populær. Skole-hjem samarbejdet kunne generelt karakteriseres som traditionelt og erfaringsbaseret, og relationen mellem det udøvede skole-hjem samarbejde og skolens principper var ikke tydelig, hvilket ville gøre det vanskeligt som nye forældre eller nye lærere at finde ud af, hvad målet med skole-hjem samarbejdet var, eller hvordan det skulle udøves.

Den manglende tydelighed medførte, at skolebestyrelsen i år to i projektforløbet iværksatte en undersøgelse blandt forældre og lærere om holdningen til skole-hjem samarbejdet: hvad var tilfredsstillende, og hvad kunne forbedres. Undersøgelsens resultater skulle efterfølgende præsenteres for

skolebestyrelsen, lærerne og klasserådene og sammen med lærernes erfaringer med aktioner i klasserne indgå i processen med at udarbejde nye principper.

Udviklingsprocessen vedrørende principper

Skolebestyrelsens rolle i "Forældre som ressource" var at udvikle rammen om skole-hjem samarbejdet. Starten skulle være en undersøgelse af praksis blandt både forældre og lærere. Undersøgelsens resultater skulle præsenteres for såvel lærere som forældre. Derefter skulle der igangsættes en proces med at udvikle et skole-hjem samarbejde, som var fælles for alle, og som afspejlede målet med "Forældre som ressource": at involvere forældrene i deres børns læringsproces.

Udgangspunktet var, at processen skulle foregå i respekt for det arbejde, skolen allerede havde gjort. Det der fungerede, skulle synliggøres, så alle fik kendskab til det. Skolen havde f.eks. en værktøjskasse, hvor lærerne kunne få ideer til skole-hjem samarbejdet. Der var blot behov for, at alle medarbejdere fik kendskab til værktøjskassens eksistens. Ledelsens morgencafé møder var et andet eksempel på et uformelt tiltag i skole-hjem samarbejdet, der skulle synliggøres som en værdi for skolen.

Gennem indledende samtaler blev der klarhed over status for det bestående skole-hjem samarbejde og hvad der var "det muliges kunst" inden for den tid, der var til rådighed. Næste skridt i processen var en undersøgelse af skole-hjem samarbejdet hos såvel forældre som lærere i forhold til, hvad de oplevede som velfungerende, og hvad de ønskede forbedret. Denne undersøgelse skulle efterfølgende præsenteres i projektgruppen, for skolebestyrelsen, lærerne og for kontaktforældrene. Debatten i forbindelse med præsentationen skulle give inspiration til principperne. Samtidigt skulle der orienteres om målene for "Forældre som ressource", så de indgik i drøftelsen af nye principper for skole-hjem samarbejdet.

Ud over processen på den enkelte skole foregik der en videndeling mellem de deltagende skoler. På et seminar for alle projektets deltagere mødtes skolebestyrelsesformændene fra de to projektskoler og orienterede hinanden om, hvor langt de var kommet i processen frem mod vedtagelse af nye principper. Det var en kilde til inspiration, for de to skoler havde grebet opgaven meget forskelligt an, bl.a. var procesforløbet for udarbejdelse af principper forskelligt på de involverede skoler.

Efter seminaret blev der holdt møder i projektgruppen, hvor det blev drøftet med skolebestyrelsen, om man kunne forkorte processen med udarbejdelse af principper for skole-hjemsamarbejdet. Processen blev således "skudt i gang" i projektforløbet, men blev indhentet af en lock out og en ny arbejdstidsregulering, der bremsede for at færdiggøre arbejdet inden for projektets tidsramme. Men alle parter var enige om, at arbejdet skulle gøres, så snart der var tid til det.

Frontløbere trækker læsset

"Forældre som ressource" begyndte som et bottom-up projekt trukket af frontløbere. De var første fase i projektet. Næste fase var, da skolen indførte krav om, at alle lærere skulle gennemføre én aktion incl. målbeskrivelse og evaluering (se bilag 11), hvilket var et afgørende skridt i retning af et nyt, fagligt rettet og involverende skole-hjem samarbejde. Selv om denne form for skole-hjem samarbejde ikke er formaliseret som et princip på skolen, så viser tiltaget, at skolens ledelse har fået et redskab til at give skole-hjem

samarbejdet et tydeligt mål. Kulturen har ændret sig fra det traditionelle skole-hjem samarbejde til et samarbejde med målrettet indhold.

Det er dog ikke problemløst at være frontløber, for rollen kan føre til, at andre føler det som et pres at skulle ændre det bestående. I projektets forløb var det dog tydeligt, at diskursen på lærerværelset ændredes, og interessen for at afprøve et involverende skole-hjem samarbejde blev fremherskende.

I første fase er det mindre vigtigt, at der ikke eksisterer principper. På sigt er det dog vigtigt at få beskrevet i såvel principper som handleplan, så det fremgår tydeligt, hvilke mål skolebestyrelsen og ledelsen har med skole-hjem samarbejdet. Hvis ikke værdisæt, principper og handleplan bliver skriftliggjort, kan det være vanskeligt at sikre ejerskab blandt alle medarbejdere, ledelse og forældre til et skole-hjem samarbejde med fælles mål. En gang imellem må man bare – af praktiske grunde - vælge at forlænge processen, så alle kan følge med.

Foreløbigt må konklusionen være, at det er godt med frontløberne, for de "trækker det første læs". De igangsætter en bottom-up udvikling, som på sigt kan implementeres og forankres på hele skolen som en top-down styring for at opnå "fælles fodslag" om skole-hjem samarbejdet.

Forankring og perspektivering

Opstart af nye tiltag er afhængig af frontløbere, men selve implementeringen og forankringen kræver ledelsens opbakning. På projektskolen påtog ledelsen sig ansvaret dels ved at udpege projektlærere, dels ved at pålægge lærere at gennemføre en ny forældreinvolverende aktion i deres skole-hjem samarbejde. Selve opstarten blev anført af projektlærernes aktioner i projektets første år. Denne fase var således styret nedefra. Den næste fase var ledelsens top-down styrede beslutning om, at alle lærere i projektets andet år skulle gennemføre en aktion. Ved kun at kræve én aktion tog ledelsen bevidst hensyn til lærernes i forvejen store arbejdsbelastning og undgik medarbejderen eventuelle modstand mod forandring. Af samme grund valgte skolebestyrelsen en længerevarende proces omkring nye principper end tiden med "Forældre som ressource" strakte til.

Principforandringer eller ej, så kan skolen nå langt med de skridt, den allerede har taget i projektet. Aktioner og netværksdannelse er eksempler på det. Derudover kunne skolen vælge systematisk at sætte erfaringsudveksling på dagsordenen ved Pædagogisk Råds møder og - dage. Derved kunne alle få ejerskab til de tiltag, "Forældre som ressource" har inspireret til. Skoleledelsen kunne således sikre, at videndeling kommer ind i et åbent rum for alle lærere. Samtidigt åbner det for didaktiske drøftelser om forældreinvolvering, som kan være med til at skabe en kulturændring og et "fælles fodslag" omkring skole-hjem samarbejdet.

De gode historier, som lærerne og forældrene kunne fortælle fra "Forældre som ressource", skal udbredes og udvikles til principper og handleplan, så alle lærere kan drage nytte af erfaringerne, og alle forældre kan opleve at blive involveret i deres barns læringsproces.

Selv om der ikke blev udarbejdet nye principper, er der meget at lære fra projektet. Først og fremmest er processen sat i gang med at skabe en fælles forståelse for, hvad målet med skole-hjem samarbejdet er. Dernæst er der skabt et idékatalog med forslag til aktioner. Der er skabt en positiv holdning blandt lærere

og forældre til et involverende samarbejde. Grunden er lagt. Hvad skal der til for at komme videre? Det kunne være debat om det gode skole-hjem samarbejde i såvel lærer- som forældreperspektiv med fokus på delmål som:

Det gode skole-hjem samarbejde i lærerperspektiv:

- Fælles forståelse af forældrenes betydning for barnets læreproces
- Fælles holdning til, hvad er målet med skole-hjem samarbejdet
- Fælles tilgang til målet
- Videndeling som inspiration til skole-hjem samarbejdet
- Handleplan for skole-hjem samarbejdet
- Klare principper for skole-hjem samarbejdet

Det gode skole-hjem samarbejde i forældreperspektiv:

- Højt informationsniveau
- Udgangspunkt i skole-hjem samarbejde, der har fokus på forældrenes involvering i barnets læreproces
- Empowerment som grundlag for at kunne involvere sig i sit barns læreproces
- Årlig evaluering af skole-hjemsamarbejdet

ⁱ Projektet "Forældre som ressource" var toårigt (2011-13). Målet med projektet var jv. ansøgning til UVM: *"1) at afprøve og videreudvikle en didaktik for skole-hjemsamarbejde, hvor en aktiv inddragelse af alle forældre bidrager til elevernes faglige læring, 2) at udvikle inkluderende netværk som en ramme, der omfatter alle forældre og giver mulighed for en fælles viden og forventningsafstemning mellem skole og forældre 3) udvikle organisationsformer, der sikrer helheden i indsatsen og inddrager alle relevante aktører..."*

Forældre og lærere erfarer forældrenes betydning for elevernes læring gennem projektets didaktiske aktiviteter. Dette vil ifølge nyere forskning (bl.a. Desforges og Thomas Nordahl, føre til bedre resultater hos de tosprogede elever, som dermed er projektets egentlige målgruppe."

I projektet deltog Seden Skole og Blågård Skole. Min artikel bygger på erfaringer fra Seden skole.

ⁱⁱ Uddrag af referat fra møde den 14.8.2012:

- *At lærerne tilrettelægger undervisningen på en sådan måde, at eleverne får mulighed for at reflektere over det, de har lært i skolen med forældrene eller en betydningsfuld voksen udenfor skolen.*
- *At strategien for inddragelsen af forældrene i undervisningen kan aflæses i årsplaner.*

-
- At inddragelsen af forældrene i undervisningen understøttes af andre skole-hjem samarbejdsaktiviteter (daglig kommunikation, samtaler/møder mv.)
  - At denne didaktik afspejles på skolens hjemmeside, og principper for skole-hjemsamarbejde.ⁱⁱ

iii

Undervisningens tema:

kl.:

Undervisningens indhold	Mål for faget	Sproglige mål	Tiltag/handling Hvordan kan forældre støtte - og i hvad?	Fastholdelse og efterbehandling	Evaluering